

Mats Parner

Den ukrainska apokalypsens fyra ryttare

Ur *Clartés* blogg 6 februari 2023. Noterna nedan är tillagda av Martin F

Vladimir Putin 2017. (Foto: kremlin.ru)

Man får ibland höra att den ryske presidenten Vladimir Putin är ”vår tids Hitler”. Jag tror inte att den utsagan innehåller någon djupare sanning. Så länge jag kan minnas har olika potentater med blodiga händer utnämnts till vår tids Hitler utan att nomineringarna gjort oss särskilt mycket klokare.

Det hindrar nu inte att det finns intressanta och tydliga beröringspunkter mellan Tredje rikets kansler och självhärskaren i Kreml.

En sådan förenande länk är det obestridliga faktum att både Hitler och Putin kom till makten efter en tid av villervalla, oordning och nationell förödmjukelse samt att de två umgicks, och umgås, mer eller mindre förtroligt med idéer på temat revansch och vedergällning. Hitler tog vid i direkt anslutning till Weimar-årens anarki och förbistring. Putin, i sin tur, steg mot höjderna efter Boris Jeltsins 90-tal, som var ett slags Weimar-epok i rysk tappning. Bägge skaffade sig långtgående diktatoriska befogenheter, Hitler väsentligt snabbare än vad Putin gjort.

Deras ambitioner handlade och handlar till en del om att med järnhårda nypor skapa ordning ur kaos.

Gemensamt är också att varken Hitler eller Putin kvalar in i skaran av briljanta omvärldsanalytiker och tidsvittnen. I realiteten var och är deras verklighetsuppfattningar groteskt snedvridna om än på delvis skilda sätt. Adolf Hitlers motbjudande rasfördomar känner vi alla till liksom samme mans patologiska förakt för svaghet och okritiska beundran för styrka, kanske främst militär sådan. Om detta är så gott som allt redan sagt. Men hur ser Putins ideologiska universum ut?

Det är onyanserat, konspirativt och förföljelsemaniskt på ett för en gammal KGB-agent karaktäristiskt vis. Putin låter förstå att västvärlden saknar moralisk kompass och befinner sig i accelererande förfall. Ja, vi är depraverade, lastbara och har övergett dygder, som tidigare ansetts självskrivna. Samkönade äktenskap, homosexuell utlevelse och obligatoriska Pride-

parader är företeelser som innebär att Väst är en ruttnande civilisation i Sodoms och Gomorras yttersta gränsmarker. I stället för att anslå tid och kraft åt moralisk upprustning har vi slagit in på den breda väg som dessvärre är det sluttande planets.

Vidlyftiga imperieambitioner är ett annat bärande tema i Putins retorik. Peter I ("den store") och Ivan IV ("den förskräcklige") personifierar för honom det starka och mäktiga Ryssland han själv eftersträvar och tror sig vara på väg att förverkliga. Det var i den andan som han i en lång, och av historiker starkt kritiserad, egenhändigt hoptotad essä på sommaren 2021 talade nedlåtande om den ukrainska stats-bildningen och betonade att ukrainarna inte är ett eget folk utan i själva verket "lillryssar".¹ Obetydligt senare, någon gång i augusti/september, fattades det ödesdigra beslutet att invadera Ukraina.

Det finns rasistiska in- och anslag i den nyss nämnda Putin-essän. Där kan vi också spåra uppsåts- och programförklaringar, som har åtminstone avlägsen likhet med de målsättningar som formulerades av Hitler i *Mein Kampf* (1925–27).

Vladimir Putin är emellertid inte ensam i vare sig Kreml eller på en öde ö i Svarta Havet. I en magistral *Dagens Nyheter*-inlägg i elva separata avsnitt klargjorde Peter Englund den 18 december med stöd av författaren och journalisten Owen Matthews nyutkomna verk *The Inside Story of Putin's War Against Ukraine* att fyra väl samstämda nyckelfigurer, varken fler eller färre, under sensommaren 2021 beslöt att med all kraft slå till mot Ukraina. Som bekant inleddes angreppet torsdagen den 24 februari 2022. Denna icke sprängda kvartett – "den ukrainska apokalypsens fyra ryttare" med Englunds ord – bestod av Putin själv, försvarsministern Sergej Sjojgu, förstesekreteraren för det ryska säkerhetsrådet Nikolaj Patrusjev och, inte minst, chefen för säkerhetstjänsten FSB (tidigare KGB) Aleksandr Bortnikov.

Dessa fyra har inte bara en gemensam, perverterad verklighetssyn. Också yrkes- och åldersmässigt är de i det närmaste utbytbara mot varann och blir 68–72 år gamla innevarande år.

En starkt bidragande orsak till att Ukraina invaderats torde vara att Ryssland nu under 2000-talet haft idel militära framgångar, vilket lett till övertro på den egna förmågan och en samtidigt underskattning av det ukrainska folkets motståndsvilja. Kremels offensiver har varit många. Alldeles på tröskeln till det nya millenniet utkämpades det andra Tjetjenienkriget², och 2008 ingrep man i Georgien med väpnade styrkor. Krim annekterades i mars 2014 i strid med den internationella rätten, året därpå gjorde Putin och hans manskap Bashar al-Assads sak till sin genom att intervensera i Syrien, och 2016 agerade man på ryskt håll för att Donald Trump skulle bli USA:s president (vilket han tyvärr också blev).³

¹ Syftar på artikeln [Om den historiska enheten mellan ryssar och ukrainare](#)

² Detta bröt ut 1999 och varade i flera år.

³ I samband med presidentvalet 2016 utnyttjade Ryssland sociala medier för att stötta Donald Trump och misskreditera Hillary Clinton. Dessutom tillgreps cyberattacker för att få tillgång till amerikansk valinfrastruktur. Efter valet hävdade Clinton att den ryska kampanjen hade fått vågskålen att väga över till Trumps fördel, medan Trump-sidan avfärdade detta. Senare (2018) medgav dock Trump att Ryssland hade blandat sig i valet.

För att utreda uppgifterna tillsattes en åtalsjury under ledning av Robert Mueller, som kom fram till att det verkligen ägt rum en påverkanskampanj. Detta resulterade i bl a åtal mot 12 ryska "underrättelseagenter" för dataintrång i demokraternas datanätverk och mail-konton.

Under presidentvalet 2020 försökte Ryssland på nytt påverka valutgången genom en kampanj i sociala medier och massmedia, men ingen har gjort gällande att det denna gång påverkade valresultatet.

Den som utpekades ligga bakom den "trollfabrik" (i S:t Petersburg) som genomfört kampanjerna var Jevgenij Prigozjin, grundaren av Wagnergruppen. När han tillfrågades om sin inblandning i valet 2016 svarade han undvikande, men han varken bekräftade eller förnekade uppgifterna, medan det ryska utrikesdepartementet betecknade dem som "absurda".

Långt senare (i november 2022) erkände han att man hade försökt påverka det årets mellanårsval i USA: "Vi la oss i, vi lägger oss i och vi kommer att lägga oss i. Försiktigt, precist, kirurgiskt och på vårt eget sätt, såsom vi kan", skröt han på den ryska sociala medieplattformen *Vkontakte*. (Expressen 7/12 2022) / MF

Om Ryssland lyckas mala ner det ukrainska motståndet och i någon mening vinna kriget, så går vi mot en värld med än starkare auktoritära tendenser och än större demokratiska underskott – en värld där nävrätt, svekfullhet och brott mot internationella konventioner firar oavlåtliga triumfer. Något sådant får inte tillåtas. Det måste vi ovillkorligen förhindra med de medel som står oss till buds.

Lästips

Putin: [Om den historiska enheten mellan ryssar och ukrainare](#) (juli 2021)

[Förklarar separatistkontrollerade områden som självständiga](#) (21 februari 2022)

[Tillkännager den "militära specialoperationen"](#) (24 februari 2022)

[Vart går Ryssland? Olycksbådande ideologiska tendenser](#) (artikelsamling, april 2022)